

Glenn Doman
Janet Doman

CUM SĂ ÎȚI ÎNVEȚI COPILUL SĂ CITEASCĂ

SERIE PENTRU PĂRINȚI
ÎNVAȚĂ-MĂ CU RĂBDARE

Traducere de D. M. Ionescu

CUPRINS

Cuvântul autorilor	7
Prefață	11
Felicitări pentru părinții noștri	23
1. Adevărul despre Tommy	25
2. Copiii mici vor să învețe să citească	37
3. Copiii mici pot învăța să citească	49
4. Copiii mici învață să citească	71
5. Copiii mici ar trebui să învețe să citească	83
6. Cine are mai multe probleme, cei care citesc sau cei care nu citesc?	93
7. Cum să îți înveți copilul să citească	107
8. Vârsta potrivită pentru a începe	149
9. Ce spun mamele	179
10. Despre bucurie	203
Mulțumiri	217
Despre autori	221

Respect pentru copiii și părinții

Acum ne putem uita la ultimii 50 de ani și ne putem întreba cum am procedat noi?

Cum sunt copiii noștri? Sunt la fel de buni cum speram? Spre ce se îndreaptă acum? Vor schimba lumea în mai bine? Ce fel de părinți vor fi?

Unele răspunsuri se regăsesc în această a treia ediție a cărții.

Sunt la fel de buni cum speram?

Răspunsul este nu, nu sunt. Sunt mult, mult mai buni. Fac multe lucruri diferite și le fac pe toate bine.

Pe măsură ce le citești poveștile, poți avea impresia că acești copii trec prin viață cu o ușurință și o încredere care sunt rare la oamenii tineri de astăzi. Impresia ta este corectă.

Mulți părinți spun că plăcerea de a-și învăța copiii să citească și de a-i vedea crescând în fiecare zi a fost cea mai importantă experiență a vieții lor.

Dacă îi oferi unui copil mic multă iubire și atenție și îl înveți să citească, va fi el un copil mai iubitor, mai sensibil, mai inteligent și mai capabil?

Răspunsul este da.

Felicitări tuturor mamelor și taților care și-au învățat copiii să citească încă de când a fost publicată prima dată această carte, acum 50 de ani. Ați făcut o treabă minunată. Acum aveți încă cel puțin 50 de ani să vă bucurați de roadele muncii voastre. Nu uitați să păstrați acele cartonașe de citit pentru nepoții voștri.

Felicitări fiecărui copil în parte. Ne-ați făcut mândri. Acum mergeți și reparați această planetă – are nevoie urgentă de voi.

Vreo profeție pentru următorii 50 de ani?

Să înceapă visarea.

1

ADEVĂRUL DESPRE TOMMY

Ți-am spus că poate să citească.

– Mr. Lunski

A început spontan această metodă revoluționară de învățare.

Ce e ciudat e că la final s-a produs accidental.

Copiii, care *sunt* beneficiarii acestei metode, nu știau că pot fi capabili să citească dacă le-ar fi oferite instrumentele necesare, iar adulții din industria televiziunii, care le-au furnizat în cele din urmă, nu știau nici că acești copii aveau capacitatea și nici că televizorul ar oferi instrumentele necesare învățării.

Lipsa instrumentelor este motivul pentru care a durat atât ca revoluția să aibă loc, dar acum, că s-a întâmplat, noi, părinții, trebuie să conspirăm la stimularea acestei revoluții

Respectarea extraordinare, nu să o facem mai puțin blândă, ci să o facem mai rapidă, astfel încât copiii să îi culeagă roadele.

Este într-adevăr uimitor că secretul nu a fost descoperit de copii cu mult înainte. Este surprinzător că ei, cu toată inteligența lor – pentru că sunt inteligenți –, nu s-au prins.

Singurul motiv pentru care vreun adult nu a dezvăluit secretul copiilor de 2 ani este pentru că nici noi, adulții, nu îl știam. Desigur, dacă l-am fi știut, nu am fi permis niciodată să rămână un secret, pentru că este mult prea important pentru copii și, de asemenea, pentru noi.

Problema este că am ales o literă prea mică.

Problema este că am ales o literă prea mică.

Problema este că am ales o literă prea mică.

Problema este că am ales o literă prea mică.

Este posibil chiar să alegem o literă prea mică pentru ca traiectoria vizuală complexă a adultului – care include și creierul – să poată citi.

Este aproape imposibil să alegem o literă prea mare pentru a fi citită.

Dar este posibil să alegem o literă prea mică, și tocmai am făcut acest lucru.

Traiectoria vizuală subdezvoltată, de la ochi spre zonele vizuale ale creierului, la copiii de 1, 2 sau 3 ani nu poate diferenția un cuvânt de altul.

Dar acum, așa cum am spus, televiziunea a dezvăluit pe deplin secretul – prin reclame. Rezultatul e că atunci când bărbatul de la televizor spune *Golf, Golf, Golf* tare și răspicat, iar pe ecran apare scris cuvântul **GOLF** cu litere mari, clare,

copiii învață să recunoască cuvântul – chiar dacă ei nu știu alfabetul.

Pentru că adevărul este că copiii mici pot învăța să citească. Este în regulă să spunem că, în particular, copiii foarte mici *pot* învăța să citească cu condiția ca la început să alegi litere foarte mari.

Dar acum știm ambele lucruri.

Acum, că știm, trebuie să facem ceva în această privință, pentru că ce se va întâmpla după ce îi vom învăța pe toți copiii mici să citească va fi foarte important pentru lume.

Dar nu este mai ușor ca un copil să înțeleagă mai degrabă un cuvânt rostit decât unul scris? Deloc. Creierul copilului, singurul organ care are o capacitate de învățare, „aude” cuvintele rostite tare și răspicat la televizor și le interpretează așa cum doar creierul o poate face. În același timp, creierul copilului „vede” cuvintele scrise mare și clar pe ecran și le interpretează în aceeași manieră.

Pentru creier nu există nicio diferență între a vedea ceva sau a auzi un sunet. Le poate înțelege pe amândouă la fel de bine. E nevoie doar ca sunetele să fie clare și la un volum suficient de ridicat pentru ca urechea să le poată auzi, iar cuvintele să fie suficient de mari și de clare pentru ca ochiul să le poată vedea, iar creierul să le poată interpreta – cu prima am reușit, cu cea din urmă am dat greș.

Probabil că oamenii le-au vorbit mereu copiilor mai tare decât le vorbesc adulților, și încă facem asta, dându-ne seama instinctiv că copiii nu pot auzi și înțelege în același timp tonurile conversaționale normale ale adulților.

Toți le vorbesc tare copiilor și, cu cât copilul este mai mic, cu atât mai tare vorbim.

Respect pe Să presupunem, de dragul discuției, că noi, adulții, am decis acum multă vreme să ne vorbim unii altora încet, încât niciun copil să nu ne poată auzi și înțelege. Să presupunem totuși că aceste sunete ar fi fost la un volum suficient de ridicat pentru ca traiectoria lui auditivă să recepteze și să înțeleagă sunetele joase la vârsta de 6 ani.

În aceste circumstanțe, probabil le-am da copiilor teste de auz la vârsta de 6 ani. Dacă am descoperi că un copil poate auzi, dar nu poate înțelege cuvintele (ceea ce probabil s-ar întâmpla, din moment ce traiectoria lui auditivă nu a putut distinge până acum sunetele joase), probabil că i-am face cunoștință cu limbajul oral, rostindu-i litera A, apoi B și tot așa, până când ar învăța alfabetul înainte să începem să-l învățăm cum sună cuvintele.

S-ar putea concluziona că ar rezulta mulți copii care ar avea probleme să „audă” cuvintele și propozițiile și, în loc de celebra carte a lui Rudolf Flesch *De ce nu poate citi Johnny*, am avea nevoie de o carte numită *De ce nu poate asculta Johnny*.

Tocmai asta am făcut cu limbajul scris. L-am făcut prea mic pentru ca să poată fi „văzut și înțeles” de copil.

Acum să facem o altă presupunere.

Dacă am vorbi în șoaptă în același timp în care am scrie cuvinte și propoziții foarte lungi și specifice, copiii foarte mici ar putea să citească, dar ar fi incapabili să înțeleagă limbajul verbal.

Acum să presupunem că televizoarele ar avea, pe lângă cuvintele scrise mare, și cuvinte rostite tare, în același timp.

În mod firesc, toți copiii ar putea citi cuvintele, dar ar fi și mulți copii care ar începe să înțeleagă cuvântul rostit la uimitoarea vârstă de 2 sau 3 ani.

Și, în oglindă, este ceea ce se întâmplă astăzi cu cititul!

Televizorul ne-a arătat și alte câteva lucruri interesante despre copii.

Primul dintre ele este că aceștia se uită la majoritatea programelor pentru copii fără să fie atenți tot timpul; dar, cum știe toată lumea, când încep reclamele, copiii aleargă spre televizor ca să audă și să citească ce conțin produsele respective și ce se presupune că fac ele.

Ideea nu este că reclamele prind la copiii de 2 ani și nici că benzina sau ce conține ea îi fascinează pe copii, pentru că nu este așa.

Adevărul este că cei mici pot învăța din reclame, printr-un mesaj repetat, suficient de mare și de clar, suficient de tare, și că toți copiii au o pasiune pentru învățare.

Copiii ar învăța mai degrabă despre ceva decât să fie amuzați de Mickey Mouse – iar acesta este un adevăr.

Prin urmare, copiii călătoresc în mașina familiei și citesc fără probleme Golf, McDonald's și Coca-Cola, precum și multe altele – iar acesta este un adevăr.

Nu este nevoie să ne întrebăm „Pot copiii foarte mici să citească?” Au dat chiar ei răspunsul – da, pot. Întrebarea care ar trebui pusă este „Ce vrem să citească copiii?” Ar trebui să le limităm lectura doar la numele produselor și la chimicalele bizare pe care le conțin aceste produse sau

ar trebui să-i lăsăm să citească ceva ce le-ar putea umple viețile?

Să fim atenți la toate aceste adevăruri de bază:

1. Copiii mici *vor* să învețe să citească.
2. Copiii mici *pot* învăța să citească.
3. Copiii mici *învață* să citească.
4. Copiii mici *ar trebui* să învețe să citească.

Vom dedica un capitol fiecăruia dintre aceste adevăruri. Fiecare dintre ele este real și fiecare este simplu. Poate că a existat o componentă mai largă a problemei.

Există doar câteva adevăruri ascunse mai greu de dezvoltat decât aparențele înșelătoare ale simplității.

Probabil că tocmai această simplitate ne-a făcut să înțelegem greu sau chiar să nu credem povestea absurdă pe care ne-a spus-o dl Lunski despre Tommy.

E ciudat că ne-a luat atâta timp să îi acordăm atenție dlui Lunski, pentru că atunci când l-am văzut prima dată pe Tommy eram deja conștienți de toate lucrurile pe care trebuia să le știm pentru a înțelege ce anume se întâmpla cu el.

Tommy era al patrulea copil în familia Lunski. Părinții nu aveau prea mult timp pentru educația formală și lucrau din greu pentru a-și întreține cei trei copii simpatici, normali. Până la nașterea lui Tommy, dl Lunski era proprietarul unui bar, iar lucrurile mergeau bine.

Însă Tommy s-a născut cu leziuni cerebrale foarte grave. Când avea 2 ani, a fost primit la un spital de top din New Jersey pentru o examinare neurochirurgicală. În ziua

când a fost externat, șeful secției de neurochirurgie a avut o discuție sinceră cu domnul și doamna Lunski. Doctorul le-a explicat că studiile sale au arătat că Tommy era un copil-legumă, care nu ar putea să meargă sau să vorbească niciodată și, prin urmare, care ar trebui plasat pe viață într-o instituție specializată.

Toată moștenirea poloneză a domnului Lunski i-a accentuat încăpățânarea americană în timp ce s-a ridicat cu toată greutatea și a spus: „Doctore, ești complet aiurit. E vorba de copilul *nostru*”.

Familia Lunski a petrecut multe luni căutând pe cineva care să le spună contrariul. Răspunsurile erau toate aceleași.

Însă înainte ca Tommy să împlinească 3 ani, l-au găsit pe doctorul Eugene Spitz, șeful secției de neurochirurgie de la Spitalul de Copii din Philadelphia.

După ce a realizat propriile studii neurochirurgicale, doctorul Spitz le-a spus părinților că, deși Tommy era într-adevăr un copil cu leziuni cerebrale grave, exista șansa să se poată face ceva pentru el la un grup de institute dintr-o suburbie numită Chestnut Hill.

Tommy a ajuns la The Institutes for the Achievement of Human Potential (Institutele pentru Atingerea Potențialului Uman) când avea doar 3 ani și 2 săptămâni. Nu se putea mișca și nu putea vorbi.

Leziunea cerebrală a lui Tommy și problemele cauzate de aceasta au fost evaluate în cadrul Institutelor. I-a fost prescris un tratament care l-ar fi ajutat să se dezvolte normal, ca un copil sănătos. Părinții au fost învățați cum să continue acest tratament acasă și li s-a spus că, dacă îl respectau fără să dea greș, starea lui Tommy s-ar îmbunătăți

Respectiv într-o mare măsură. Urma să revină după 60 de zile pentru o reevaluare și, dacă Tommy ar fi fost mai bine, pentru revizuirea tratamentului.

Fără îndoială, familia Lunski urma să respecte tratamentul strict. Au făcut asta cu religiozitate.

Până la a doua lor vizită, Tommy se putea târî.

Acum, familia Lunski urma tratamentul cu o energie inspirată de succes. Atât de determinați erau, încât, atunci când li s-a stricat mașina pe drumul spre Philadelphia pentru a treia lor vizită, au cumpărat pur și simplu o mașină la mâna a doua și au mers mai departe. Abia așteptau să ne spună că Tommy putea rosti primele lui două cuvinte – „mami” și „tati”. Tommy avea acum 3 ani și jumătate și putea merge de-a bușilea.

Apoi mama lui a încercat ceva ce doar o mamă ar putea încerca cu un copil ca Tommy. Așa cum tatăl îi cumpăra fiului o minge de fotbal, mama a cumpărat un abecedar pentru copilul ei de 3 ani și jumătate cu leziuni cerebrale grave, cel care putea rosti două cuvinte. Tommy, spunea ea, era foarte inteligent fie că putea să meargă și să vorbească sau nu. Orice om cu sentimente putea să vadă asta doar uitându-se în ochii lui!

În vreme ce, pe atunci, testele noastre privind inteligența copiilor cu leziuni cerebrale erau mai complexe decât cele ale doamnei Lunski, ele nu erau însă mai precise decât ale ei. Am stabilit că Tommy era inteligent, fără îndoială, dar a învățat un copil de 3 ani și jumătate cu leziuni cerebrale să citească – ei bine, aceasta este o altă problemă.

I-am acordat foarte puțină atenție doamnei Lunski când aceasta ne-a anunțat că Tommy, care avea pe atunci

4 ani, putea citi *toate cuvintele* din abecedar chiar mai ușor decât putea citi literele. Eram mai preocupați și mai încântați de pronunția lui, care progresa constant, precum și de mobilitatea lui fizică.

Până la 4 ani și 2 luni tatăl lui ne-a anunțat că putea citi în întregime o carte a lui Dr. Seuss numită *Green Eggs and Ham* (*Ouă verzi cu șuncă*). Am zâmbit politicos și am observat în ce mod remarcabil se îmbunătățiseră pronunția și mobilitatea lui.

Când Tommy avea 4 ani și 6 luni, domnul Lunski ne-a anunțat că băiatul putea să citească și citise, de fapt, *toate* cărțile lui Dr. Seuss. Ne-am notat că Tommy progresa frumos, precum și faptul că domnul Lunski „spusese” că acesta putea să citească.

Când a venit pentru a unsprezecea vizită, Tommy tocmai împlinise 5 ani. Deși atât Dr. Spitz, cât și noi eram încântați de progresele uimitoare ale lui Tommy, la începutul vizitei nimic nu indica faptul că acea zi avea să fie una importantă pentru toți copiii. Nimic, cu excepția raportului obișnuit și nebunesc al domnului Lunski. Conform acestuia, Tommy putea acum să citească orice, inclusiv *Reader's Digest*, și, în plus, putea înțelege și mai ales făcea toate aceste lucruri înainte să împlinească 5 ani.

Am fost scutiți de necesitatea de a comenta aceste lucruri pentru că tocmai venise cineva de la bucătărie cu prânzul nostru – suc de roșii și un hamburger. Domnul Lunski, observând tăcerea noastră, a luat o bucată de hârtie și a scris: „Lui Glenn Doman îi place să bea suc de roșii și să mănânce hamburger”.

Urmând instrucțiunile tatălui său, Tommy a citit ușor această propoziție și cu accentele și inflexiunile potrivite. Nu a ezitat, așa cum face un copil de 7 ani, care citește fiecare cuvânt separat, fără să înțeleagă propoziția în sine.

„Scrieți altă propoziție”, am șoptit noi.

Domnul Lunski a scris: „Tatălui lui Tommy îi place să bea bere și whisky. Are o burtă mare de bere și whisky de la *Tommy's Tavern*”.

Tommy a citit doar primele trei cuvinte cu voce tare, apoi a început să râdă. Partea amuzantă despre burta tatălui era pe al patrulea rând, pentru că domnul Lunski scrisese cu litere mari.

Acest copil cu leziuni cerebrale grave citea de fapt mult mai repede decât rostea cuvintele cu voce tare în ritmul său normal. Tommy nu doar că citea, dar citea repede, iar capacitatea lui de înțelegere era evidentă!

Se vedea pe fețele noastre că eram șocați de uimire. Ne-am întors spre domnul Lunski.

„V-am spus că poate să citească”, ne-a spus el.

După acea zi, niciunul dintre noi n-a mai fost același, pentru că aveam ultima piesă a puzzle-ului unei imagini pe care am construit-o în mai mult de 20 de ani.

Tommy ne-a învățat că inclusiv un copil cu leziuni cerebrale grave poate învăța să citească mult mai devreme decât o fac de obicei copiii normali.

Desigur, Tommy a fost imediat trimis pentru o testare completă în fața unui grup de experți aduși din Washington, D.C., special pentru asta, timp de o săptămână. Tommy – un copil de 5 ani abia împliniți, cu leziuni cerebrale grave

– putea citi mai bine decât un copil normal de două ori mai mare ca el – și cu o capacitate de înțelegere totală.

Până când a împlinit 6 ani, mergea deja, deși acest lucru era relativ nou pentru el și era puțin stângaci; citea la un nivel de clasa a șasea (nivelul unui copil de 11-12 ani). Tommy nu avea să-și petreacă toată viața într-o instituție specializată, dar părinții lui căutau o școală „specială” la care să-l înscrie pe Tommy începând cu septembrie. Specială, adică *de top*, nu pentru copii retardați. Din fericire, acum există școli pentru copiii supradotați. Tommy s-a născut cu o leziune cerebrală și, fără îndoială, cu niște părinți care l-au iubit foarte mult și care credeau că nu-și atingeau potențialul.

În cele din urmă, Tommy a fost un catalizator pentru 20 de ani de studiu. Poate ar fi mai potrivit să spunem că a fost fițilul unui explozibil care a devenit tot mai puternic timp de 20 de ani.

Fascinant a fost și că Tommy *voia* și îi plăcea teribil de mult să citească.